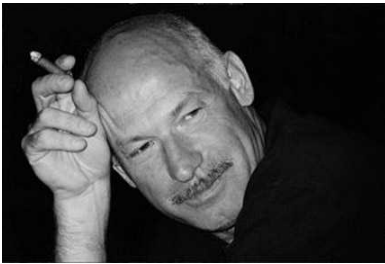

Werkmeester krijgt ze wel aan de slag

Een vernield bushokje.

Foto Koen Suyk / ANP

Hans Werdmölder

CRIMINELE JONGEREN

Anders dan veel welzijnswerkers slagen werkmeesters er wel in 'kansloze' jongeren te laten werken. Gebruik hun vakmanschap.

HANS WERDMÖLDER

In de jaren tachtig sprak ik een Marokkaanse jongeman. 16 jaar oud was hij, crimineel-in-de-dop en in het bezit van een uitkering. Aan een hulpverlener liet hij weten: 'Ik ga niet naar school en ik wil niet werken. Bij mooi weer wil ik in het park zitten. 's Avonds wil ik stappen en in de weekeinden wil ik naar de disco.'

De jongeman is inmiddels 44 jaar oud en niet meer crimineel actief. Hij heeft een gezin met vier kinderen, heeft nooit gewerkt, leeft van een uitkering, kinderbijslag en huursubsidie. Op dit moment moet je minimaal 27 jaar zijn om voor een uitkering in aanmerking te komen.

Bovenstaand geval staat niet op zichzelf. De maatschappij heeft nog altijd een groot probleem met laag opgeleide jongeren, die veel criminaliteit en overlast veroorzaken. Er bestaat een verband tussen voortijdig

schoolverlaten, werkloosheid en criminaliteit. Volgens cijfers van het CBS hebben ruim 100 duizend jongeren tussen 15 en 24 jaar geen werk en is deze groep niet in het bezit van een startkwalificatie. Deze categorie jongeren komt drie keer zo vaak in aanraking met de politie als degenen mét een startkwalificatie.

Hoe krijg je jongeren met een crimineel verleden, met een grote afstand tot de arbeidsmarkt en negatief gewoontegedrag, aan de slag? In Amsterdam bestaat een werkervaringsproject - stichting Herstelling - dat zeer laaggeschoolde, werkloze jongeren de mogelijkheid biedt om met een stevige duw in de rug op eigen benen te staan. Herstelling, onderdeel van de Gemeentelijke Dienst Werk en Inkomen, heeft de uitkering in eigen beheer. Dat maakt het mogelijk het middel te gebruiken als stok achter de deur. Wie niet meewerkt, wordt gekort. Een deel van de 'top-600' - de gewelddadige veelplegers, waarvan driekwart met een Marokkaanse achtergrond - is klant van Herstelling.

Er wordt gewerkt aan het herstel van de 19de-eeuwse forten rondom Amsterdam, een cultureel erfgoed. Tegelijkertijd doen jongeren werkervaring op. Ze leren niet alleen rekenen, hout bewerken en samenwerken, maar ook dat je snapt dat je op tijd op je werk moet komen en dat je je collega's groet.

Je nadrukkelijk presenteren als slachtoffer van de samenleving die discrimineert, heeft niet langer effect. Een werkmeester merkt over dit type jongeren op: 'Op straat zijn ze koning, hier worden ze geconfronteerd met hun onvermogen.' Een ander zegt: 'Ik zie nu hoeveel sores ze hebben, hoe ingewikkeld het is. Elke jongen heeft een rugzak vol shit.' Vaak moeten eerst allerlei problemen in de persoonlijke sfeer worden opgelost voordat ze elke ochtend om acht uur in werkkleding klaar

kunnen staan.

Werkmeesters vervullen in deze dwingende, confronterende aanpak een cruciale rol. Onder intensieve begeleiding wordt het gedrag van straatjongeren omgevormd van straatwise - gekenmerkt door een agressieve en brutale houding - naar een werknemer die rust en zelfvertrouwen uitstraalt. Niet lullen maar poetsen, zo luidt het parool.

De begeleiders kunnen hard zijn in hun oordeel, maar dat zijn de meesten gewend. Het werk van de werkmeester bestaat uit drie onderdelen. Ten eerste, hij moet de deelnemers elementaire kennis en vaardigheden aanleren. Dat vereist geduld, want sommige deelnemers kunnen bijvoorbeeld nauwelijks rekenen. Vervolgens moet hij de jongeren corrigeren en disciplineren. Velen zijn honderden keren gestraft, maar nooit echt gecorrigeerd. 'Een levende mattenklopper', zo noemde de auteur Said El Haji zijn pas overleden Marokkaanse vader.

Het ter plekke corrigeren, gebeurt op basis van wederzijds vertrouwen en op de juiste toon. Een werkmeester die zegt: 'Hup, vriend, aan je werk. Pauze is allang voorbij', straalt gezag uit. En een jongeman die steeds te laat komt bij het busje dat deelnemers naar een van de forten rond Amsterdam brengt, krijgt te horen: 'Volgende keer ben je op tijd. Je werkgever stuurt straks ook geen taxi.'

Ook het taalgebruik wordt gecorrigeerd. Reacties als 'hé klojo, rot op!!' worden niet geaccepteerd. In een normale werksituatie leidt dat tot conflicten, zelfs tot ontslag. De deelnemers leren de consequenties van ingesloten negatief gewoontegedrag. Daar worden ze steeds op aangesproken.

Tot slot moet de werkmeester een brug slaan tussen de wereld van volwassenen en de cultuur van de straat. De socioloog Robert Putnam

noemt dit proces 'bridging'. Er gaapt niet alleen een kloof - sommigen spreken zelfs over een ravijn - tussen de werkvloer en de straat, maar ook tussen de gezinnen waar deelnemers uit afkomstig zijn en de Nederlandse maatschappij. In deze rol fungeert de werkmeester als surrogaatvader. Het coachen houdt ook in dat te hoge, niet realistische verwachtingen worden rechtgezet en vertaald in meer realistische aspiraties. Dit geldt evenzeer voor aspiraties op crimineel gebied. Immers, niet iedereen kan een Holleeder worden.

Werkmeesters zijn belangrijker dan vijfhonderd welzijnswerkers bij elkaar. Steeds meer professionals worden uitgedaagd om ongemotiveerde jongeren, met een grote afstand tot de arbeidsmarkt, te begeleiden en te motiveren. Dat vereist vakmanschap. Aanstaaende professionals kunnen een hoop leren van de kwaliteiten en de praktijk van de werkmeester.

Het wordt tijd dat het oude model van de werkmeester, ook in justitiële jeugdinrichtingen, weer in ere wordt hersteld.

HANS WERDMÖLDER

is lector Jeugd en Veiligheid.

''Niet realistische aspiraties worden bijgesteld: niet iedereen kan een Holleeder worden,,